KLIIMAMINISTEERIUM

KlimS ringmajanduse töörühma kohtumine

Tallinn 12. jaanuar 2024

Algus kell 13:00, lõpp kell 17:00

Juhatas: Ivo Jaanisoo
Protokollis: Kärolin Paju (Civitta Eesti AS)

Võtsid osa: Kalle Grents (Ringmajandusettevõtete Liit), Katrin Jõgi (Fibenol), Ott Kasuri (ELVL), Andry Krass (Eesti Omanike Keskliit), Eliis Kuus (Tallinna Strateegiakeskus), Kati Kuusk (Parempoolsed), Sigrid Soomlais (KLIM), Marika Lillemets (KLIM), Argo Peepson (ReM), Timur Sagitov (Rohelised), Rain Vasnu (NPM Silmet), Allar Niidu (TalTech Virumaa kolledž), Liina Tarkus (KLIM), Tõnu Tuppits (EAS), Kädi Ristkok (Cleantech Estonia), Reet Siilaberg (Keskkonnaamet), Krista Kupits (KLIM).

Veebis: Lisanne Liiv (lunden Foods), Triin Kõrgmaa (Salvest), Kadi Kõiv (MKM), Brita Pruuel, Hanna Uibokand, Kerli Ojakivi (KLIM), Silver Sillak (KLIM), Meelis Münt (VKG), Siim Kiisler (Parempoolsed), Mari Salmu (Miltton), Monika Kont, Liina Kanarbik, Katrin Lember (a Le Coq), Christman Roos, Indrek Grossthal (Orkla), Üllar Huik (Toiduainetööstuse Liit), Priit Mälksoo (DavaFoods), Kerli K. Hvass (Kliimanõukogu), Peep Siim, Kadri Vunder Fontana (Pangaliit), Sirje Potisepp (Toiduainetööstus Liit), Evelin Heiberg, Meljo Musto (Melsum), Priit Dreimann (Toiduainetööstuse Liit), Keit Nestor, Olav Ojala (KLIM), Kuldar Rikma, Karin Käär, Veljo Ipits, Katarina Papp (Eesti 200) , Tuuli Levandi (RaM), Maria Värton (KLIM), Erki Savisaar (Keskerakond) , Üllas Ehrlich (TalTech), Ceilis Keermann, Riho Mõtlep, Hendrik Pavel, Kadi Meltz (KLAB).

PÄEVAKORD

1. Jäätmesektori KHG inventuuri heitkoguste jaotus kliimaseaduse raames fookusega jäätmetele ja ringmajandusele (Keskkonnauuringute Keskus)
2. Kliimaseaduse eesmärk ja koostamise põhimõtted (Kliimaministeeriumi kliimaosakond)
3. Riigi jäätmekava ja olmejäätmete reformi tutvustus (Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakond)
4. Arutelu:
    a. Olmejäätmete ringlussevõtt
    b. Muude jäätmete ringlussevõtt
    c. Jäätmetekke vähendamine
5. Kokkuvõte

1. Jäätmesektori KHG inventuuri heitkoguste jaotus kliimaseaduse raames fookusega jäätmetele ja ringmajandusele (Eesti Keskkonnauuringute Keskus)

Esitluse slaidi lisatud

Küsimus: Kas kompostimisel arvestatakse reoveesetteid ka?
Vastus: Jah. Võtame arvesse ka biogaasi tootmist.

Küsimus: Biogaasi osa pole üldse arvestatud või ainult reovee puhul?
Vastus: Varem ei olnud üldse arvestatud. Biogaasi positiivne mõju läheb põllumajandusse, sest arvestatakse ka sõnniku puhul. Varem kui biogaasi toodeti, viidi sõnnik lihtsalt põllule. Heitekonfitsendid on kõrgemad kui jääde läheb otse põllule võrreldes sellega kui enne on kääritusprotsessi läbinud.

- Kui biogaasi ja komposti võrrelda, siis tegelikult ikkagi biogaasile üle minnes, KHG kogus väheneb oluliselt, vahe on kordades. Seda tuleb siin ringkondades arvestada.
- Järgmisest aastast tuleb arvestusse ka Maardu biogaasijaam.
- Sõnnik on kõrvalsaadus mitte jääde (just heitgaaside mõistes).
- Isegi kui transport juurde arvutada (biogaasi saamiseks vaja transportida Tartust Tallinna) on biogaas endiselt rohkem kui 4 korda väiksem heitgaaside väljutaja kui kompost.
- Biogaaside puhul asendamine kompostiga ikkagi vähendab oluliselt heitgaaside teket.
- Elusa orgaanika elukaal on nendes erinev, meil on mõlemat vaja. Peame bioloogilise jäätmega midagi ikka ette võtma. Kindlasti ei tohiks riigi eesmärk olla kogu bioloogiline

jääde suunata biogaasi tootmisesse. Ei maksa minna äärmustesse. Vaja oleks tasakaalu, seega ei tohi kompostimine täiesti kaduda.
- Tootjad on harjunud kompostiga. Me suudame toidu tootmiseks ainult kompostiga väga väikese vajaduse täita. Sellepärast ei tohi ainult biogaasile kindlasti üle minna.

2. **Kliimaseaduse eesmärk ja seaduse koostamise põhimõtted** (Kliimaministeeriumi kliimaosakond)

Slaidid lisatud

3. **Riigi jäätmekava 2023-2028 ja olmejäätmete reformi tutvustus (Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakond)**

Slaidid lisatud

Esitlus: Riigi jäätmekava

Küsimus: Tööstuse seisukohalt vaadates on jäätmekava prügikasti-põhine (keskenduvad olmeprügile). Olmejäätmeid on ainult 2%. Näidatud pole peamine kitsaskoht mis ringmajandust takistab – puudulik seadusandlus. Kompleksloa muutmine võtab aastaid ja see on peamine mure.

Praegu on mudel selline, et üks ettevõtja teeb kõik ise ära. Täna ei ole võimalik Eesti Energiale öelda, et muutke oma kompleksluba, et saaksite meie jäätmeid vastu võtta.
Vastus: Jäätmekavas on olmejäätmed olulisel kohal, kuid riigi jäätmekava käsitleb ka teisi jäätmeliike. On plaanis eraldi ringmajanduse tegevuskava teha, kus vaadatakse ka seadusandlus üle. Seadusandluse ülevaatamine on üks peamisi prioriteete.

Esitlus: Jäätmeseaduse reform

Küsimus: Jäätmepõletusel tekkiv tuhk ei lähe jäätme arvestusse vaid energia arvestusse?
Vastus: Välisõhu saaste läheb sinna.
Küsimus: Tuhk kuhu läheb?
Vastus: Tuhk ladestatakse.
Küsimus: Millise sektori arvestusse läheb?
Vastus: Ta ei lähegi. Ta ei lähe heitgaasina arvesse, aga läheb arvesse jäätmena.

Küsimus: Jäätmepõletuse mõju on seega suurem kui see 40%? Tuhk ei kajastu olmejäätme ega heitkoguse arvestuse? Loogika järgi võiks olla tuhk arvestatud energiavaldkonnas.
Vastus: Tuhk kajastub ladestamises/jäätmearuandluses. 1/3 põletatud jäätmetest jääb alles tuhana. Eesmärk on ka põletatavaid jäätmeid vähendada.

/Kohvipaus/

4. Arutelu

4.1 Olmejäätmete ringlussevõtt

Küsimused aruteluks:

- Kas jäätmete ringlussevõtuks on vajalik teha teie arvates täiendavaid pingutusi, et parandada EE positsiooni KHG aruandluses? Milliseid täiendavaid tegevusi oleks võimalik teha teie sektoris/valdkonnas?
- Millistele ringlussevõtu lahendustele tuleks teie hinnangul keskenduda, et kõige efektiivsemalt vähendada olmejäätmete valdkonna KHG heidet?
- Kas näete täiendavaid andmekorje vajadusi, et mõõta valdkonna panustamist tervikuna KHG heite vähendamise? Milliseid?
- Milliseid andmeid on vaja, et stimuleerida olmejäätmete valdkonna KHG heite vähendamist?
- Käimas on olmejäätmete reform, kas näete, et oleks vaja veel lisaks täiendavat regulatsiooni selleks, et olmejäätmete valdkonna KHG heidet vähendada?
- Milliseid jäätmevaldkonna küsimusi/eesmärke võiks reguleerida kliimaseadus (lisaks kehtivatele jäätmevaldkonna õigusaktidele)?

Kokkuvõtted:

I grupp:

- Toidujäätmed on olmejäätmete hierarhia tipus
- Toidujäätmete ümbertöötlemine looma-, kala-, linnusöödaks
- Heitvesi – kasutada vesiviljeluses, kalakasvanduses
- Biojäätmed võiks olla põllumajanduses kasutuses
- Toidujäätmete väärindamine – mida saaksime teha lisaks kääritamisele? Tasuks mõelda veel häid mõtteid.
- Seadusandlus on “silostanud” ettevõtted ära, kui jookseme tööstussümbioosi keskusi mõõda ringi, näeme et näiteks Taanis on sellised linnakud kus saavad kõik jäätmeid jagada, praegune seadusandlus seda ei võimalda
- Kliimaseadus võiks reguleerida ettevõtete vahelist koostööd.

- Uued tehnoloogiad, mis vähendaksid kasvuhoonegaase - me ei saa neid enne raporteerida, kui pole ametlikku jäätmevoo koodi.
    a. Ringbiomajanduse kontekstis on see oluline teema, mingid asjad ei peakski olema jäätmekoodide all. Mida saaksime tegelikult kasutada, läheb hoopis jäätmekoodi alla, ja siis tulevad regulatsioonid ja juriidika ning peame viima prügimäele, selle asemel et midagi mõistlikku teha. Peame üle vaatama, et mida me üldse jäätmena defineerime. Lisaks biogaasile ja kompostile on palju võimalusi.
    b. Tulevikumajanduse küsimus – liiga jäigad seadused suretavad uusi valdkondi välja. Seadus peaks olema selleks, et metsa alla prügi ei vii, mitte et jäätmetega ei saa midagi uut teha.

- Ei tohi ka tekkida olukorda, et kõik argumenteerivad, et miski pole jääde!
- Kahjuks me ei saa ainult siseriiklike protsesse süüdistada, me oleme otsustusõiguse paljudes asjades andnud EL-tasandile. Ka nemad peaksid endale seal tuhka pähe raputama. Direktiivide ülevõtmise rikkumisi on tihti, sest Euroopa Komisjon vaatab väga karmilt. Nii ei saagi midagi siseriiklikult reguleerida.
- Kuidas taani lahendas selle probleemi? Kuidas neil on see keskus? Peaks olema Eesti mõistes ka paika pandud mingisugune arv ettevõtteid, kes annavad üksteisele jäätmeid.
- Me ju võiksime pilootprojektide asemel juba kasutada neid asju.

II grupp:

- KHG aruande vaade peaks olema laiem – nt kui praktikad muutuvad ja hakkame rohkem olmejäätmeid koguma siis me ei tegele mitte jäätmete vähendamisega vaid ümbersuunamisega.
- Kuidas peaks üldse jäätmeid kokku koguma? See tuleks nii läbi mõelda. EI ole roheline kui veoauto peab iga banaanikoore pärast eraldi peatuse tegema. See tähendab sisuliselt et ühes sektoris (jäätmed) me vähendame kasvuhoonegaase, aga teises (transpordis) tekitame juurde.
- Riigi sekkumine on vajalik. On ikkagi vajalik, muidu ei jõua kuhugi. Kunagi läks keemiatehase solgitoru kuskile jõkke ja oligi vaja riiklikku regulatsiooni, nüüd aga teatakse juba.
- Kas on vaja nii mitut liiki koguda? Tegelikult piisaks kuivast ja märjast – kaks konteinerit ainult.
- EL tasemel on need probleemid markeeritud, lihtsalt pole paremaid ideid.
- Liigiti kogumise optimeerimine, vaatame naaberriikide edukaid praktikaid – Eestis ei käinud viimase jäätmeseadusega kaasas hindamine. Soomes aga on seal ka mõjuanalüüs, seal analüüsitakse millise elanike asustustihedus peale on üldse mõtet sellist liigitikogumise kohustust panna. See kohustus on ainult üle 10 000 elanikuga tiheda asustusega kohtades, teistel on vabatahtlik. Palju mõistlikum kui see mis Eestis, et kõik peavad tegema. Praegu ei ole ju sellist kompostrit võimalik pidada, mis seda teeks külmakraadidega, lihtsalt kogud kokku, mitte ei komposteeri. Tuleb teha analüüs, kas siis riigis või KOV tasandil regulatsioone leevendada.
- Näide veel Rootsist. Kõigile jäätmetele (7 eri liiki) on eraldi värvi kotid ja tühjendamine toimub kord kahe nädala jooksul (linnas 15 000 elanikuga). See on ka üks võimalus seda probleemi lahendada.
- Kliimaseadusega võiks saastetasude teemat reguleerida. Kui me võtame biojäätmed olmejäätmetest välja, siis need muutuvad töödeldavateks. Kas siis on mõistlik ajada taga

liigiti kogumist? Segaolme jäätmed peavad kindlasti minema sorteerimisele enne põletamist või ladustamist.
- Riigihangete seadus tuleb üle vaadata ja rohehangete asjad juurde panna, hindamiskirteeriume luua näiteks või teha muud moodi kohustuslikuks.

Üldine arutelu:

- Biogaasi tootmine on oluliselt kallim kui maagaasi, kui sunnime kõiki seda tegema, siis on ettevõtted pankrotis.
- Praegu on metaan kasutuses ainult transpordis, on vaja kasutusvõimalusi laiendada. Näiteks avariielektrijaam Eestisse mis töötaks gaasi peal. Biogaasi roll hakkab ilmselt olema ikkagi lokaalne ja ei lahenda üleriigilisi energiaprobleeme.
- Mis on reovee suund? Seal annaks ka üht-teist teha.
- Ehitusjäätmete puhul on samuti kaalutluskoht, et milliseid asju tuleb eraldi ära tuua. Seal on puudulik see, et kui täpselt ehitus- või lammutusprojekt annab sisendit ja palju sellest siis päriselt korduskasutusse suunati. Selles valdkonnas on vaja ehitusseaduse täiendust. Kasutusloa andmisest ei saa sellel alusel keelduda, et jäätmete üleandmist pole kuidagi dokumenteeritud. Ettepanek seadusesse: siduda kasutusloa andmine jäätmete aruandlusega.
- Miks peab olema eraldi pakendiringlus? See on lihtne: pakendi maksab kinni tootja, asjad mis inimesel kodus tekivad, tema.
- Neli pakendiringi on ebavõrdne kohtlemine. Koduomanikul ei ole võimalik valida vedajat, selle otsuse teeb KOV. Siin ei ole loogikat. Igal juhul on see ressursikasutuse ja järelevalve tegemise mõttes problemaatiline teema. Üks on vabatahtlikkuse alusel, teine on sund. Kui tahame tarbija käitumist muuta, siis see peab tema jaoks ka loogiline olema.

Kui omavalitsus korraldab, siis korraldagu kõik. Aga olgu siis omavalitsuse vastutada ka pakend.

4.2 Muude jäätmete ringlussevõtt

Küsimused aruteluks:

- Kas teie hinnangul oleks võimalik vähendada maavarade kaevandamisest tuleneva heidet (tööstus, ehitus- ja lammutus)jäätmete ringlussevõtuga? Kui jah, siis milliste tegevuste läbi ja mil määral?
- Kuidas vähendada KHG heidet teie valdkonnas tervikuna, pidades silmas jäätmete teket?
- Kas ja milliseid täiendavaid andmeid oleks vaja, et stimuleerida KHG heite vähendamist?
- Milliseid regulatiivseid meetmeid oleks vaja, et muude jäätmete KHG heiteid vähendada?
- Milliseid jäätmevaldkonna küsimusi/eesmärke võiks reguleerida kliimaseadus (lisaks kehtivatele jäätmevaldkonna õigusaktidele)?
- Kas ja milliseid muudatusi oleks vaja teie sektoris väljaspool jäätmeteket, et KHG heidet vähendada?

(arutleti koos olmejäätmetega)

4.3 Jäätmetekke vähendamine

Küsimused aruteluks:

- Milline on kogu jäätmetekke mõju KHG heitele ja kuidas seda vastavat eesmärki arvestades vähendada? Ettepanekud kliimaseadusesse.

I grupp:

- Jäätmeid tuleks vähendada
- Tootjal ei ole praegu kohustus midagi parandada ja uuesti turule panna. Parandamise puudulikkus, pannakse turule toode, mida on ise võimatu või väga keeruline parandada.

Tarbija ei pea ise leiutama, mida peab tootega tegema. Tootega peaks kaasas käima taaskasutusjuhend.

II grupp:

- Tootedisain, peaks olema rangemalt reguleeritud.
- Teadus ja arendustöö ülikoolides Eestis on veel puudulik
- Probleem: tunnelnägemine seoses plasti vähendamisega. See takistab pakendite ringlussevõttu. Asendatakse plast komposiitmaterjaliga, mida aga ei ole võimalik pärast ringlusse võtta. Plasti vähendamine seega on lihtsalt jäätmete suurendamine.
    a. See pole kooskõlas materjalide direktiiviga.
    b. Püütakse monomaterjalide peale rohkem üle minna ka toidutööstuses näiteks, komposiitmaterjalide tarbimine peaks vähenema.
    c. Korgi kinnitamine pudeli külge ka omaette halb, sest need on erinevad materjalid. Tegu pole päris komposiitmaterjaliga aga pooleldi komposiidiga, teeb ringlussevõttu keerulisemaks.
    d. Samas ookeanist ikkagi tuleb neid korke palju, seega ka põhjendatud.

- Kas regulatsioon võimaldab ühe tööstusettevõtte jäädet võtta teisel kasutusse?
- Kultuur. KM alandamine parandusteenustele näiteks ja taaskasutatud toodete protsent riigihangetes. Näiteks kui ministeeriumites on arvuteid kasutatud siis anda need kooli edasi. Ehk siis riigihangete kaudu suurendada parandamist ja ringlust, taaskasutust.
    e. Keskonnahoidlikke riigihankeid reguleerib kliimaminister määrustega, selleks pole isegi seadust vaja muuta, saab määrustega muuta.
    f. Riigihangete rohelisemaks muutmisega tegeletakse aktiivselt kliimaministeeriumis.